

A NEMZETSÉGTÁBLA TITKAI

(részlet Emil Bock: AZ EVANGÉLIUM, Elmékedések az Újszövetségről c. könyvéből)

A Máté-evangélium kezdetén a nevek képszerűsége az Újszövetségnek az Ószövetségből való belső és külső sarjadását jelöli. Valódi jellege szerint a Máté-evangélium egészében az ószövetségi könyvektől az újszövetségiékhöz való átmenetet fejezi ki. Ez még abban is megmutatkozott, hogy kezdetben, ahogy az őskeresztény tradíciókból ismert számunkra, Máté Evangéliuma héber nyelven lett összeállítva. A héberül megírt első Evangélium az Ószövetség zsidó könyveitől az Újszövetség görög nyelven megírt könyveihez vezet át bennünket. Ha a görög fordítás mellett rendelkezünk az eredeti héber nyelvű szöveggel, akkor még világosabban látnánk a gyökérszerű képződményeket, amelyek összekötik az Evangéliumokat Izrael szent könyveivel, és általában is könnyebb lenne választ találni arra a kérdésre, hogy mit is jelent ma számunkra az Ószövetség. Az Újszövetség felépítésében semmi véletlenszerűség nincsen. Az sem véletlen, hanem mély alapja van annak is, hogy az Újszövetség a Máté-evangéliummal kezdődik. Az Evangéliumok sorrendjét nem lehet összekeverni. Máté Evangéliuma – ez annak a törzsnek a lábadata, amelyen az Újszövetség teljes fája áll, az Ószövetség felületére támaszkodva, és annak talajában gyökerezve.

Vizsgáljuk meg Máté Evangéliumának első fejezetét. A folyamatosság törvénye ezen különösen tisztán nyomon követhető. Az elején olyan benyomásunk támad, hogy mielőtt röviden és főbb vonásokban elmondják nekünk Jézus születésének történetét (sokkal szigorúbban és szavakban fukarabban, mint a lelkiekben gazdag Lukács-evangélium), ez a fejezet csak nevek végtelen láncolatát tartalmazza. Mivel az átlagos gondolkodásstílus Jézus nemzetségtáblájában többé-kevésbé statisztikai, teljesen külsődleges történelmi tényt lát, mindenki megszokta, hogy tekintetével átfusson az első fejezeten (különösen az első, nagyobbik részén), semmin meg nem állva. Vallásos értelemben semmit sem várunk ettől a résztől. Ugyanakkor az Evangéliumban semmi olyan nincsen, aminek csupán külső történelmi jellege lenne. Minden fontos. A kompozíció szavak nélküli nyelve mindenütt a legfontosabb titkokat érinti, a legfontosabb utakra mutat.

Maga az Evangélium beszél itt a kompozíció törvényeiről, amelyeket követ. Azután, hogy meg lett nevezve a 42 nemzedék Ábrahámától Jézusig, azt mondja: „Így a nemzedékek száma: Ábrahámától Dávidig tizennégy nemzedék, Dávidtól a Babilonba való elhurcolásig tizennégy nemzedék, és a Babilonba való elhurcolástól Krisztusig tizennégy nemzedék”. 3-szor 14 vagy 6-szor 7 – íme ennyi lépcsőfok van azon a létrán, amely Ábrahámától a Názáreti Jézushoz vezet.

Világosan láthatóvá válik (sok mással együtt, ami a 42-es számban rejlik, ami 3-szor 14 vagy 6-szor 7), hogy a 3-szor 14 nemzedék betakarja az izraeli²³⁸ történelem három nagy szakaszát, vagy ahogyan még ki tudnánk fejezni, az Ószövetség történelmét. A 42 nemzedék neveire tekinthetünk úgy is, mint az egész Ószövetség rövidített ismétlésére és összefoglalására. Minden név úgy hangzik, mint az ószövetségi misztérium harangjában egy ütés. Mindenki, aki közelről ismeri az Ószövetség alakjait, aki számára ezek látható képek, az a nemzetségtáblában egyáltalán nem egy unalmas statisztikát lát. Alakok

²³⁸ Az „izraelitászagról” és a judaizmussal való kapcsolatáról részletesebben lásd az „Apostolok cselekedete” részt, a „Az ősi kereszténység történelmi alapja a judaizmuson belül” c. fejezetet.

kezdenek itt összegyűlni. Képek és jelenetek élednek. A templom előcsarnoka előtt haladunk, ahol sok ismerős arc köszönt bennünket. Hasonlít ez egy középkori székesegyház hatalmas portáljára, mely körül egy ív mentén sorakoznak az Ószövetség és az Újszövetség szent alakjai. Aki megfelelő módon lép egy ilyen bejáraton keresztül a székesegyházba, az felismeri, hogy a szent tér, amibe belép, sok ezer éves emberi történelem vállain nyugszik, melynek folyamán Isten a szolgálói száján keresztül mindenkor az emberi lelkekhez fordult.

A nemzetségtábla valójában a székesegyház kapuja, a templom előcsarnoka. Hogy megértsük az áhítat érzését, amellyel az emberek az Evangéliumba léptek ezen a kapun keresztül az őskeresztény évszázadok során, a következőt kell számításba vennünk. Az ősi időkben a neveknek mindig lényeges jelentésük volt. A névadás egy ösztönös tudásból eredt, vagy pedig az adott ember lényének valós szellemi érzékeléséből kiindulva. Ma a névadás teljesen absztrakttá vált. A családnevek már semmit sem jelentenek, míg a középkorban azért volt valami jelentésük. Például a foglalkozást fejezte ki. Ma sok embert Zimmermann-nak²³⁹ hívnak, pedig semmi közük sincsen az asztalos mesterséghez. Korábban ez nem így volt. És ma a névadás legtöbbször hóbortból vagy családi tradíciókból kiindulva történik, s ennek következtében nagyon ritkán valósul meg az, amiért a nevet valójában adják: hogy az adott emberhez az ő igazi lényegében forduljunk, és abban erősítsük meg őt.

Az ősi névadás, amilyen az még az izraeli világban volt, képszerűen reprodukálta az ember szellemi lényét. A nemzetségtábla nevei – héberek. Úgyhogy számunkra ezek most idegen szavak. Ezek Máté Evangéliumának görög nyelvű szövegében is idegen szavak voltak. Ugyanakkor ha ezeket mint héber szavakat képzeljük el az eredeti héber nyelvű szövegben, akkor megértjük, hogy valaha ezek hatalmas és pontos képek voltak. A héber szövegben minden név – egy kép. Ha minden nevet képnek értenénk, akkor a nemzetségtábla elveszítené a száraz, statisztikai jellegét. Egy 42-elemű képsor nyílna meg számunkra, melynek mentén úgy tudnánk lépkedni, mint a sziklába vájt lépcső fokain. Jelen írásban egy sor esetben megadjuk a nevek fordítását, ami nyilvánvalóvá teszi, miről is van szó.

Mivel a nemzetségtábla az Ószövetség sűrített megisméltése, Máté Evangéliumában ugyanazt a szerepet foglalja el, mint János Jelenések könyvében a hét gyülekezet, melyeket a hét pecsét, a hét harsona és a harag hét pohara történelmi előcsarnokának lehetne jelölni. Ahhoz hasonlóan, ahogy Goethe-nél „A rejtelmek” c. műben Márk testvér azelőtt, hogy a 13 zászlós terembe ment és a következő tapasztalatot átélte, az asztalnál ül 12 idős, bölcs testvérrel, akik közül mindegyik az emberiség egy-egy korát képviseli, mi is, mielőtt a lélek útjára lépünk Máté Evangéliumának segítségével, először egy körben találjuk magunkat, amely háromszor 14 alakból áll, és mindegyik a szent múlt egy meghatározott részét meséli el.

Jézus nemzetségtáblájának asszonyai

A nemzetségtábla négy helyen többet ad nekünk, mint amit várhatnánk tőle. Ezeken a helyeken a férfiak neve mellett női nevek is megjelennek. Név szerint

Támár, Júda felesége

²³⁹ Asztalos

Ráháb, Boáz²⁴⁰ anyja

Ruth, Boáz felesége

Úriás felesége, Betsabé, Dávid felesége.

Először az a benyomásunk támad, hogy az anyáknak ez a felsorolása (kivétekként) nem játszik semmilyen különös szerepet. Mégis van két momentum, mely lehetővé teszi, hogy meggyőződjünk, hogy az Evangéliumban még az adott helyen sincs semmi véletlenül, sőt, a négy asszony megnevezésének ebben a rejtett, észrevehetetlen formában éppen az a célja, hogy olyan titkokra mutasson rá, amelyeket egyenesen kimondani valójában nem lehet.

Az első megfigyelés, amelyet tehetünk, megmutatja nekünk azoknak az alakoknak a belső kapcsolatát, akik bennünk életre kelnek ennek a négy névnek köszönhetően. Támár paráznává válik Júda számára, Ráháb – parázna Jerikóban, akinél elrejtőzött Józsué két hírszerzője; Ruth – fiatal moábita lány, aki szépen felöltözik és az alvó Boáz lábaihoz fekszik a gabonaszérún Betlehemnél, hogy a meghalt férje utódlását helyreállítsa; Betsabé – Úriás felesége, akivel Dávid házasságtörést követ el, és aki azután Salamon anyjává válik.

Elemelve az elbeszéléseket, amelyek e négy név köré csoportosulnak, el kell határolódnunk a morális ítélettől és bírálattól, amelyek könnyen előítéletbe fordulhatnak, és adjuk át magunkat a tekintetünk elé kerülő alakok megfigyelésének. Mégis különös, hogy Jézus elődeinek sorában miért éppen ez a négy női név van megnevezve. Az elietett morális értékelés olyan kérdés feltételére buzdíthatna bennünket, hogy Jézus a származását miért ilyen megkérdőjelezhető elődök sorából eredezteti.

Ugyanakkor az, aki a Máté-evangélium nemzetségtábláját egyszerűen úgy nézve tudja olvasni, mint egy bölcsességgel teli képeskönyvet, képes lehet egy második megfigyelésre eljutni, amely megmutatja neki, hogy a felsorolás nem véletlen, hanem mély értelme van. Megkérdézi magától: vajon Mária neve nem ötödik ebben a sorban? Úgyhogy lehetséges, hogy az Ószövetség négy asszonyának felsorolása, bármilyen különös is először, egy szótlan és ugyanakkor nagy jelentőségű gesztus, mellyel az Evangélium Mária titkának egy oldalára mutat rá? Lehet, hogy ezzel együtt valamilyen fény derül a szeplőtelen fogantatás rejtélyére is?

Aki az 1. fejezetnek ilyen kérdésekkel lát neki, annak elkezd az megnyitni a belső lelki koherenciáját, az alakját és az arcát. Úgy tűnik, hogy az első résztől, amely kezdetben csak egy száraz névsornak tűnt, egy kecses aranyhíd vezet bennünket a második részhez, amely Jézus születéséről mesél. Kirajzolódik az örök-nőiség témája – annak mértékében, ahogyan életre kel bennünk az öt nő képe, akik valami többet képviselnek, mint egyszerű egyének, ők az emberiség asszonyai, akik a nőket, mint olyanokat képviselik. És egy látomás éled bennünk, a szűznemzés ősi kérdése egy sokoldalúbb megértésének látomása.

Természetesen egy olyan szöveg megértéséhez, mint a Máté-evangélium első fejezete, végtelen sok más meg gondolást is el kellene mondanunk. Ugyanakkor ebben az írásban főképpen arra szeretnénk korlátozódni, hogy azt a vonalat kövessük, amit az öt női alak jelöl ki. Eközben nyugodtan engedjük meg

²⁴⁰ A nevek átadásában általában (de nem mindig) a Biblia zsinati fordítását követjük, hogy felismerhetőbbek legyenek az olvasóknak, annak ellenére, hogy ez a fordítás gyakran nem az őshéber eredetit követi, hanem a görög Septuagintát, ráadásul késő-bizánci kiejtéssel. Ugyanakkor Boáz esetében (a zsinati fordítás szerint Booz) egy sor ok miatt eltérünk ettől az alapelvtől. Betsabé nevével kapcsolatban l. a 250. megjegyzést

közülük az első négynek, hogy vezessenek be magukkal bennünket az Ószövetségbe. Lehet, hogy ezen a példán világosabban kezdjük majd érteni azt is, hogy milyen kapcsolatban áll Máté- evangéliuma és vele együtt az egész Újszövetség az Ószövetséggel. Meg kell jegyeznünk, hogy az itt megemlített, az öt női nevekből álló rejtett alakot az Újszövetség első fejezetében a teológia sohasem vizsgálta, sőt nem is ismerték el mély értelmet hordozónak.

TÁMÁR

Júda, a Júda törzs ősatyja körül kiegészítő nevek csoportosulnak, melyek a nemzetségtáblába az atyák feleségét és a fiak testvérét is bekapcsolják, úgyhogy az egyszerű leszármazotti vonal kiszélesedik. Azután, hogy megnevezi ősapaként Ábrahámot és Izsákot, a következőt mondja: „Jákób fiai voltak Júda és testvérei, Júda fia volt Pérec és Zerah Támártól.” A származás vonala Jákobon, Júdán és Pérecen keresztül halad.

Jákob többi tizenegy fiának az említése, éppúgy mint Támáré és Zerahé, Pérec ikertestvéréé, arra szolgál, hogy olyan képek ébredjenek a lelkünkben, amelyeknek látása nyilvánvalóan szükséges annak a megértéséhez, ami a későbbiekben fog történni: a Születés történetének a megértéséhez.

Ezeket a képeket Mózes első könyvének 37., 38. és 39. fejezetében találjuk. A Teremtés Könyvének ezek a fejezetei világos színekkel festik meg Jákob 12 fia közül kettőnek, Józsefnek és Júdának a különbözőségét.

A 37. fejezet elmondja, hogy Júda javaslatára a testvérek 20 ezüstpénzért eladták Józsefet izmaelita kereskedőknek, akik Egyiptomba mentek. Az Ószövetség Júdája ugyanolyan viszonyban áll Józseffel, mint ahogyan az Újszövetség Júdása Krisztussal. A sötét bünt követ el a világos ellen. Ugyanakkor nem József, hanem Júda az, aki a Tizenkettő között Iskáriótes helyét elfoglalja, és a Júda törzs ősatyjává válik, s ezzel együtt a zsidó népnek és a Messiás nemzetségnek is az ősatyjává. Tisztátalanságban válik ezekké. Ezt a Teremtés könyvének 38. fejezete ábrázolja, s kiáltó kontrasztban áll a 39. fejezet tartalmával, amely azt meséli el, hogyan állt ellen József Egyiptomban Potifár felesége kísértésének. A 38. és a 39. fejezetben, Júdás és József fejezetében, Júdásnak és fiainak a nemi bűneivel szemben áll József nemi tisztasága és bölcsessége Egyiptomban. Felmerül a kérdés, hogy a messiási nemzetség őszülőjévé miért egy sötét, tisztátalan ember áll, és nem egy világos és tiszta.

Vizsgáljuk meg alaposabban Júda fejezetének alakjait.

3 fia született Júdának a kánaáni feleségétől: Ér, Onán és Sela. Júda legidősebb fia Támárt vette feleségül. De Ér gonosz volt, és Jahve megölte őt. Támár megözvegyült. A második fiú, Onán vette feleségül Támárt, ugyanakkor elfordult az ősi szentségtől és attól, hogy az elsőszülöttnek utódot támasszon. Egyesül Támárral, de nem akarja, hogy ebből fiú szülessen, mivel az ősi szent hagyomány szerint ez a fiú Ér nemzetségét folytatná, és nem az ő sajátját. Onán a pusztta földre vesztegette a magját. Emiatt Jahve megöli őt.

Júda megjed, hogy a Támárral való házasság a harmadik fiát, Sélát is halállal fenyegetni. Hitegeti Támárt, a jövőről beszél neki, amikor majd Sela felnő. Ugyanakkor valójában egyáltalán nem akarja, hogy Sela feleségül vegye Támárt. Kész megsérteni a népe törvényét, vagyis azt, hogy a gyermektelenül

meghalt férfi legközelebbi hozzátartozójának feleségül kell vennie az özvegyet, hogy a halottnak mégis utódot támasszanak.

Meghalt Júda felesége. Ekkor Támár paráznának öltözött és leült az út mentén, ahol Júdának el kellett haladnia. Júda nem ismerte fel Támárt, hanem paráznának gondolta. Egy bárányt²⁴¹ ígért neki, ebben állapotok meg ellenszolgáltatásként, s zálogként a legszentebb szimbólumokat hagyta nála: a pecsétgyűrűt a zsineggel és a botot. A küldött, aki vissza akarta kapni a zálogot, nem találta a paráznát. Három hónap múlva hírül vitték Júdának, hogy Támár paráználkodott és terhes lett. Júda megparancsolta, hogy vigyék ki és égessék meg. Ekkor Támár megmutatja neki a zálogokat. Megtudja, hogy tőle terhes.

Támár ravaszsággal érte el a nemzetség folytatását; elérte, hogy teljesüljön a szent kötelesség, amihez sem Júda, sem a fiai nem voltak hűségesek. Ezt a célt úgy érte el, hogy paráznának állt. Mi vitte rá erre Támárt lelkének legmélyén? Izrael népének kezdetben elétárlják a rendeltetését: nemzedékről nemzedékre egy olyan testet kell felépíteni, amelyben majd egyszer a Messiás isteni lény megtestesülhet. Ezért az utódszülés Isten legszentebb akaratának és törvényének a teljesítése volt. Istennek a jövőben bekövetkező megtestesülése Izrael népében a szaporodásnak tartalmát és szent célt adott. Az izraeliták Ábrahám, Izsák és Jákob ősatyákban nemcsak a nép atyjait látták, hanem Isten atyjait is. És minden igazi izraelita az érzések szintjén a saját fiával kapcsolatban annak a büszke tudatát tapasztalta, hogy neki is lehetősége van részt venni az isteni Test templomának felépítésében.

Egész különös módon kellett élnie a nők lelkében a nép szent rendeltetésének. Magától értetődő, hogy ezt a szót sehol sem lehet hallani, de az izraeli anyák magukat, a női nem szent mindenhatóságának és az ígéretnek köszönhetően „Istenanyáknak” érezték magukat. A jövőnek ez a magas fokú megérzése, ez az istenszülői szentség Támár lelkében különös erővel élt. Júda és fiai nem tartották be a szent nemzeti törvényt. Támár ravaszul veszi rá Júdát a betartására, de nemcsak azért, hogy a törvény formálisan teljesüljön, hanem azért is, hogy a szentség bekövetkezzen. Sejtí, hogy ha nem válik anyává, akkor az egész emberiség jövőjét veszélyezteti. Egy hatalmas látomásban látja az egész messiási nemzetséget, és vele együtt magát a Messiást, a saját méhében érezve mint gyümölcsöt, amelyet életre kell hozni. Hogy „Istenanyává” váljon, Támár paráznává teszi magát. Ő menti meg Izrael hatalmas rendeltetését. Júda törzse létrejön, még ha magának Júdának a tudatos akarata hiányzott is: a messiási törzs egy nő akaratából keletkezett. Az Ószövetségben Mária titkára ez az első pillantásunk. A tudatalattiból, a férfi megtévesztéséből nő ki a kiválasztott törzsi fa.

Mivel a Máté-evangélium nemzetségtáblájában nemcsak az anya, Támár van megnevezve, hanem a fia, Pérec mellett még az ikertestvére, Zerah is, még egy kicsit képzeljük el, hogyan szül Támár, vagyis a Pérec-Zerah ikrek fényre jövetelét. Először az anyaméhből Zerah dugja ki a kezét, és a bába erre a kézre vörös fonallal köt, hogy az elsőszülöttet meg tudja különböztetni. Ugyanakkor Pérec, a második fiú Zerah-ot félretolja, és ő jelenik meg elsőnek, s ő lesz e nemzetség folytatója. Ez a jelenet egy mély világrejtély képszerű megoldását adja. A nevek képszerű formában tárják fel számunkra, hogy itt valami, az egész emberiséggel kapcsolatos dolog történt. Támár karcsú vékony pálmát jelent, hasonlót egy oszlophoz és hatalmas koronával a tetején. Pérec azt jelenti: „rés”. Azért kapja ezt a nevet, mert rést nyit az anya testén, amikor a testvérét félretaszítva, világra jön. Zerah jelentése: „napfelkelte”²⁴²

²⁴¹ A Teremtés Könyvében (38,17-20) kecskegödölyéről van szó

²⁴² Támár, תמר – pálma. Pérec (vagy Fáresz) a szétszakít ígével kapcsolatos. Zerah (vagy Zara) a זרח – felemelkedni, feljönni (leggyakrabban a Nappal kapcsolatban, mint Préd 1,5, de dicsőséggel is, mint Ézs 60,1) Az említett Ézsaiás-hely után, a harmadik versben a זרח főnévként használt: „ragyogó fény”.

Támárban az emberiség még mindig őrzi a szűzi anyaság vonásait, ez az anyaság növényi módon tiszta, hasonló az égbetörő pálmához. A növényvilág égi büntelensége jellemzi. Az, aminek világra kell jönnie, hasonlít a fényes napfelkeltére. Már hírt ad magáról a paradicsomian csodálatos, Naphoz hasonló fényű jövő. De itt a nap-fiú sötét testvére tör előre. Az „Én” felmutatja a jogosultságát. Az egoizmus képe van előttünk. A durván előretörő egoizmus véget vet a növényi büntelenség paradicsomi képének. Az emberi lény „Én”-t megelőző harmonikusan csodálatos állapota szétszakadt. Az egoizmus szétrombolja, szétszakítja a harmóniát. Helyét a viszálykodás foglalja el, az egyéni emberben és a közösségben is.

A Pérec-Zerah ikrek megjelenésének jelenetében egy olyan képet látunk, mint amilyennel Káin és Ábel történetében volt dolgunk. Káin, a földi ember, a kézműves²⁴³ megöli Ábelt, az égi embert, az imádkozót. S éppen Káin kell hogy legyen az emberiség jövőendő ágának az ősapja, és nem Ábel. Ábel helyére az utána született Sétnek kellett lépnie. Az emberiségnek hogy teljesen rátaláljon a Földre, el kellett hagynia az eget. A jövő Káin „Én”-emberéé, és nem Ábel lélek-emberéé. A bűnbeesés lépésről-lépésre folytatódik. A földi képességek, a földi jövő, az Én felébredése – mindez a bűn és a romlás árán, a testvérgyilkosság árán vehető meg.

A bűnbeesés következő fokozatává vált az a ravaszság, ahogy Jákób Izsákkal szemben eljár. Izsák – az ősi természeti szellemiség hordozója, a szellemmel való ősi összekapcsolódásé. Jákób pedig ezzel szemben az emberi értelem, intellektus hordozója. Az emberi faj jövője egy folyamat, ami a gondolkodás egyedi képességére épül, s a hazugság és a ravaszság árán vehető meg.

A folytatódó bűnbeesés következő fokozata – amikor Júda eladja Józsefet. József még a tisztánlátás képességével rendelkezik, látomásos álmai vannak. Ezzel szemben Júda az, aki teljesen elfelejtette a szellemi világot, és emiatt még a nemi élet tisztaságát sem tartja meg. Az emberi lény jövőjét, amikor is majd személyiséggel rendelkezik, a tisztátalanság árán kell megvenni.

A fokozatos bűnbeesés képeinek láncolatába tartozik Pérec és Zerah világrajövetele is.

Káin és Ábel

Jákób és Izsák

Júda és József

Pérec és Zerah

Arra a kérdésre, hogy miért nem József, hanem Júda, nem Zerah, hanem Pérec vált a messiási nemzetség ősatyjává, képi formában kapunk választ ennek a négy testvérpárnak az egyidejű vizsgálatakor. Az emberiség lépésről-lépésre ereszkedik az égből a Földre. Hogy az „Én” erőre kapjon benne, a fokozatos bűnbeesés fokozatait kell megjárnia. Az isteni az emberben lesüllyed. A 42 nemzedék folyamán, amit a Máté-evangélium felsorol Ábrahámától Jézusig, az emberek nem inkább égivé, hanem inkább földivé válnak, nem inkább angyalivá, hanem személyiséggé. Csak abban az emberi testben, amelyet teljesen betöltött az „Én”, amelyik teljesen földivé vált, abban tud megtestesülni Krisztus lényé. Ellenkező esetben nem tudta volna átfordítani és felszabadítani a földit.

Itt érthetjük meg, hogy Máté Evangéliumában a nemzetségtábla miért fentről vezet lentre. Ez egy földi létra, nem égi. Ha Lukács Evangéliumának nemzetségtáblájával hasonlítjuk össze (amelyik

²⁴³ Káin neve (קין) a קין igével kapcsolatos, ami azt jelenti: „csinálni”, „készíteni

mellesleg nem egyezik meg a Máté-evangélium felsorolásával) rögtön látjuk, hogy Lukácsnál ellenkező irányú, alulról vezet felfelé. Jézussal kezdődik, és Ábrahámig, Ádámig, s legvégül az Istenig emelkedik. Mi annak az oka, hogy Lukács Evangéliuma a nemzetségtáblát égi lajtorjaként ábrázolja, Mátéé pedig földiként? Ahhoz, hogy választ kaphassunk e kérdésre, meg kell néznünk, hogy milyen helyen van a nemzetségtábla a két Evangéliumban. Máténál legelől, a Jézus-gyermek születésével kapcsolatosan. Lukácsnál pedig ellenkezőleg, csak Jézusnak a Keresztelő János általi Jordán-keresztelése után. Ahogyan a Karácsony Jézus születése, úgy a Jordán-keresztelő Krisztus születése. A Jordán-keresztelőnél a Názáreti Jézus-emberben valójában Krisztus, a Messiás-lény született meg és testesült meg. Ezért az őskereszténység, amelynek még élő információi voltak ezekről a dolgokról, több mint három és fél évszázadon keresztül Krisztus születését nem december 25-én, hanem január 6-án, a Jordán-keresztelő napján ünnepelte. Azután hogy Krisztus megtestesült a Földön, a Jordán-keresztelő után, az emberiség lejövetelét felváltja a felemelkedés. A folyamatosan növekvő bűnbeesést felváltja a világ átalakulása, a bűn elhárítása. A földi létra égivé változik. Jézus születése – ez az utolsó foka a földi létrának, Krisztus születése – az első lépcsőfoka az égi lajtorjának.

Megfigyeltük, hogy a nemzetségtábla négy női alakja közül az első, Támár, mint a szentség őrzője, igaz hogy parázna külsőben, az embernek a Földre való leereszkedésének fontos szakaszában van. Amikor Júda és fiai abbahagyják a szent szokások követését, mint valami magától értetődő dolgot, és elhatárolják magukat ettől, elveszítve ezzel együtt a büntelenséget is (hasonlóan ahhoz, ahogyan egyiknek a másik után az égi adományokat is el kellett veszítenie), ekkor Támár, még ha parázna minőségben is, de ismét életet lehel a büntelenség áramlatába. Megtestesíti magában a hagyományt, a büntelenséget, ugyanakkor a saját testén tapasztalja meg, hogy a kívülről betörő „Én”-impulzus kiűzi a hagyományt és a büntelenséget, és széthasítja azokat. A teste szétszakad, amikor megszüli a „szétszakító” Pérec-et.

RÁHÁB

A nemzetségtáblában megnevezett második asszony Ráháb. Ez a név felidézi bennünk Józsué könyvének 2. fejezetét: Józsué Mózes utódaként Izrael népét az Ígéret Földjére vezeti. Fokozatosan kell meghódítani az országot. Először is Jerikót, „a Hold városát”²⁴⁴ kell elfoglalni. Józsué két hírszerzőt küld Jerikóba. Azok a parázna Ráháb házába mennek. Jerikó királya meg akarja ölni a hírszerzőket, és akkor Ráháb elrejtja őket a háza tetején, s az üldözőket félrevezeti. Éjjel Ráháb odamegy a hírszerzőkhöz, és a hozzájuk intézett szavaiban megnyilvánítja az Izrael szellemével és sorsával való bensőséges kapcsolatát: „Tudom, hogy Jahve nektek adta ezt a földet. Félelem fogott el bennünket tőletek, s az ország lakóit közeledésetekre mind hatalmába kerítette a rémület. Mert tudomásunkra jutott, hogy Egyiptomból való kivonulástok idején az Úr kiszárította elöttetek a Sás-tengert...Jahve, a ti Istenetek – Isten fönn az égben éppen úgy, mint lenn a földön”. A hírszerzők esküt tesznek, hogy a város lerombolása esetén az ő házát megkímélik. Azután a szabadulásnak egy egészen képszerű jelenete következik: Ráháb ezt a két férfit egy

²⁴⁴ Jerikó - יריחו – (több írásmódja is létezik) közeli kapcsolatban áll a Holddal: ירח, habár voltak kísérletek, hogy más gyökérre vezessék vissza

kötelen ereszti le az ablakból, s mivel a háza a város falánál helyezkedik el, ők ezzel egyidejűleg kiszabadulnak az ellenséges város hatalma alól is.

Ráháb alakjával az egész Ószövetségben csak a hírszerzők történetében találkozunk, Józsué könyvében, és a Jerikó lerombolásáról szóló elbeszélésben, amely elmondja, hogy Ráháb házát valóban megkímélték. Csak Máté Evangéliumának nemzetségtáblájában találjuk meg Ráhábnek, mint Boáz anyjának a nevét, csak mellesleg megemlítve, minden magyarázat nélkül. Ugyanakkor már a megemlítésnek ez a futólagossága éppen annak a jele, hogy Ráháb alakjának ismertsége magától értetődő. Nincs semmi, ami ezt kifejezőbben alátámasztaná, mint Ráhábnek a hit ősképeként való megemlítése két újszövetségi könyvben (Jak 2,25 és Zsid 11,31²⁴⁵). Itt azon pillanatok egyikével van dolgunk, amikor az Ószövetség és az Újszövetség egymásra hatásának mesterségére és bölcsességére való rácsodálkozásunk határtalan. Mi lenne Ráháb neve az Újszövetségben a hírszerzők története nélkül Józsué könyvében! É ami még fontosabb: mi lenne az ószövetségi jelenet, ha Máté Evangéliuma nem említene Ráháb nevét! Ezért kell megmenekülnie Ráháb házának Jerikó lerombolásakor: hiszen Ráhábnek „Istenanyává” kellett válnia, a Messiás ősanyjának.

Próbáljunk meg Ráháb történetének legmélyére eljutni. S megint, mint Támár, Pérec és Zerah történetében is, a nevek kérdését tegyük fel. Ráháb – olyan szó, aminek egyidejűleg külső és belső jelentése is van. Ezért németül nem lehet egy szóval átadni. Az új nyelvekben a külső és a belső szétvált. A főnevek ma vagy elvontak vagy dologiak. Még a görögben a „pneuma” egyidejűleg jelent „levegőt”, „szelet”, vagyis valami anyagi dolgot, és „szellemet”, vagyis úgynevezett elvont dolgot. Belső szempontból Ráháb megközelítőleg ugyanaz, mint a „szabadság”, külsőből pedig „tér”. Hogy mit jelent a „Ráháb”, ez a mantrikus szókép, azt a felsőhajtásnak a példájával tudnánk elmagyarázni, amit akkor tesz az ember, ha egy szűk börtöncellából a szabadba engedik²⁴⁶.

Ezzel a „Ráháb” szó még egyszer átvizsgáljuk bennünket Ráháb és a hírszerzők történetébe. Mindkét hírszerző átéli a „Ráháb”-ot, amikor kiengedték őket kötelen a házból, és ezzel együtt a városból is.

Ráháb történetével és a nevével kettős módon megrajzolt kép valami sokkal nagyobbat tükröz, mint egy egyszerű kis jelentőségű epizódot. Ez a képszerű kifejeződése annak, amikor az emberiség fejlődésének egy rendkívül fontos sarokpontját lépi át. Az emberiség az égből a Földre tartó úton halad, a Paradicsomból – a pusztaságba. Elhagyja az isteni közösséget, hogy az Én magányában szabadságra tegyen szert. Kivezetvén a népet Egyiptomból a pusztában való hosszú vándorlásra, Mózes volt a szabadsághoz vezető úton a vezetője. Egyiptomban Izrael gazdag kultikus életben vett részt. Ugyanakkor Egyiptomnak ezek a templomi kultuszcselekményei (mint a hozzá hasonló babiloni kultuszok is) már elavultak, mivel a kornak nem feleltek meg. Ezek kora lejárt, az emberiség tudatfejlődése meghaladta ezeket. Ami korábban szent volt, az ma már természetlenné vált és hanyatlásba fordult. Ez vonatkozik elsősorban a mindenféle szexuális misztériumra, ami az egyiptomi-babilóniai templomi kultuszokban fontos szerepet játszott. A szellemi Egyiptom és Babilon kísértéssé vált, hogy az emberiség a múltban ragadjon. Ez magyarázza, hogy később a János-apokalipszis írója „Babiloni paráznát” említ.

²⁴⁵ A görög Újszövetségben Ráháb nevét a levelekben és a nemzetségtáblában másként írják: a levelek az ószövetségi írásmódot követik (vagyis a Septuagintát), a nemzetségtábla viszont inkább a kiejtéshez hű (a zsinati fordításban Raab és Raháb). Meg kell jegyeznünk, hogy Ráháb motívuma a késői zsidó tradíciókban folytatódott. A Babiloni Talmud (Megilla 15a) szerint Ráháb – egyike az emberiség történelme négy legszebb asszonyának. Igazhitű zsidóvá válva, Józsuéhoz ment feleségül, és tőlük származik nyolc próféta (többek között Jeremiás) és Hulda, a prófétanő.

²⁴⁶ A náció idején Emil Bock a welzheimi koncentrációs tábor foglya volt (l. rövid biográfiáját az 1. megjegyzésben)

Az Egyiptomból való kivonulás egy édes, álmosító kultuszvilágtól való elszakadás volt, a babiloni parázna hatalma alóli kijövetel. Ez a kivonulás az emberiség számára szükségszerű volt. Nélküle, habár pusztába vezetett (vagy éppen ennek köszönhetően) nem tudott volna bekövetkezni az álomba merülésből való felébredés a szabadságra.

És most Izrael népe a pusztában való vándorlás végére ért, és az Ígéret Földjének küszöbén áll. De kiszabadult-e teljesen Egyiptomból? Szabad-e arra, hogy otthagyja az álom kultúráját, és az „Én” kultúráját építse fel? Palesztinában Izrael olyan népekkel találkozik, melyek ahhoz hasonló kultuszok hordozói, mint amiket Egyiptomban hagytak, mégpedig az álomszerű Baál és Astarté Hold-kultuszoké. Így az Egyiptomból való külső kijövetel után egy új feladat jön: belsőleg is le kell válni róla. A kánaáni népekkel való harc a bevonuláskor, és lényegében Izrael egész további történelme – ez egy állandó belső polémia Babilonnal-Egyiptommal, amely bizonyos értelemben csak a babiloni fogságba eséssel ér véget, akkor a népet ebbe a Babilonba hurcolják, hogy le tudják győzni Babilont.

A kánaáni földre való bevonuláskor Izrael megmérettetik: kiderül, mennyire sikerült neki megszabadulnia Egyiptomtól, és az őt szürkülettel beburkoló holdi világtól. Éppen ez az értelme annak, hogy Józsuénak éppen Jerikót kell elsőként legyőznie. Jerikó, ha lefordítjuk, „Hold-várost” jelent. Úgy képzelhetjük el, mint egy olyan várost, amit teljesen az egyiptomi-babiloni Hold-vallások, Astarté-kultuszok vesznek körül.

A vallástörténet elég jól bebizonyította, hogy a bevonulás idején Elő-Ázsia Astarté templomaiban és a görög Aphrodité-templomokban az alsóbbrendű papoknál az volt a szokás, hogy saját kötelezettségeik ellátása mellett még prostitúcióval is foglalkoztak. Mivel a történelemből ez ismert, a mai időkben gyakran azzal kell megküzdeni, hogy az ősi világ templomi kultuszairól egész lenézően nyilatkoznak. És közben senki sem emlékszik, hogy azok a szexuális gyakorlatok, melyeket az ilyen templomokban végeztek, már a valaha valóban szentnek számító misztériumok degenerálódásának a megjelenése.

Feltételezhetjük, hogy Ráhábot azért nevezték paráznának, mert éppen egy ilyen Astarté-Hold-kultusz centrumához tartozott. Ha ez igaz, akkor az a tény, hogy a két hírszerző Ráháb házában rejtőzött el, a vallástörténelem egy epizódját jelenti. Izrael elhagyta Egyiptomot, áthaladt a pusztán és bizonyos értelemben ismét visszatért Egyiptomba. A két hírszerző személyében Izrael bizonyos módon degradálódik az egyiptomi világhoz. Ugyanakkor ez a visszaesés csak arra szolgál, hogy valóban ki tudjon emelkedni az álmok világából – a szabadság világába. Amikor kiengedik őket a városból Ráháb házában ablakain keresztül, nemcsak a hold-jellegű város hatószférájából lépnek ki, hanem általában az egyiptomi-babiloni kultuszvilág hatószférájából is. A „Ráháb”-ot, a térbeli szabadságot érik el. Kilépnek a beburkoló éjszakából a nappali fényre. Ráháb alakjában a hírszerzők, várakozásuk ellenére, egyáltalán nem Babilon parázna képviselőjére találnak, hanem Izrael szellemi feladatainak támogatójára. Astarté istennő szolgálóleánya Jahvéról, Izrael Istenéről tesz bizonyosságot: „Jahve, a ti Istenetek, Isten fõnn az égben éppen úgy, mint lenn a földön”. A két izraeli férfi egy idegen házba lép be – és önmagukra találnak. A Hold házában a Napra találnak rá.

A hírszerzőkkel való találkozás Ráháb sorsában mély fordulatot jelent. Lehet, hogy a két hírszerző közül az egyik éppen az a Szalmón volt, akinek a felesége lett Ráháb, és akinek szülte Boázt. Lehet, hogy még az egyesülésük is, melynek gyümölcse Boáz lett, a Holdnak és Astarténak való szolgálat része volt a jerikói házban. Ugyanakkor ahelyett, hogy a hírszerzők Ráháb személyében a „babiloni paráznával”

találkozzanak, éppen az ellenkezője történik: Ráháb talál rá a két hírszerzőben Jahve Istenre. Belemerül Jahve és Izrael szellemi feladatainak érzékelésébe. Ahogy szellemben rátalál Jahvéra, az Izrael asszonyaiban élő Istenszülőség távoli előérzetekkel teli misztériumának részesévé válik.

A sorsnak fel kellett ismernie a hírszerzők hitetlenségét. Hirtelen azzal a Jahvéval találkoznak a nő lelkében, akit már készültek elárulni. Úgyhogy Izrael ahelyett, hogy Astartét tisztelné Ráháb-ban, a generációk folyamatoságához kap benne egy új impulzust. Astarté annak a testi templomnak a felépítéséhez járul hozzá, amelyben egykor majd a Messiásnak kell elhelyezkednie. A visszatérés a régihez egy újba való átalakulásba fordul. Ráháb, miután a hírszerzőket „szabadságra” segíti, önmaga is megújul. A messiási törzs anyjává, Isten anyjává válik. Most már az Egyiptomból való szabadulás belül is megtörténik. Az „Énre” törekvő ember megrepeszi a múlt csábító templomának falait, a Hold-város falait, és „Ráháb”-ra, „szabad térre”, a „szabadság terére” talál.

Ruth

A nemzetségtáblában a harmadik női név: Ruth. Ruth története mély bensőségességgel egészen közel vezet bennünket Mária titkához: Betlehembe, „a kenyér házába”, a Születés történetének helyszínére.

Betlehemben éhínség uralkodik. Elimelek és Naomi az éhség elől két fiával a moábiták földjére menekül. A fiúk megnősülnek, moábi lányokat vesznek feleségül, akiknek a neve Orpa és Ruth. Ekkor Elimelek és a fiai meghalnak, és mindhárom asszony özvegygé válik. Egy idő után az éhség „a kenyér házában” megszűnik, és Naomi visszakészül a hazájába. Orpának és Ruth-nak azt javasolja, hogy térjenek vissza a saját hazájukba, a saját isteneikhez. Orpa megfogadja a tanácsot, de Ruth már túl mélyen ráértett Izrael szellemére és feladatára; nem engedi meg magának, hogy a múltba térjen vissza, és követi Naomit Betlehem és Júda földjére: „Ahová te mész, oda megyek én is. A te néped – az én népem. A te istened – az én istenem”. Ruth döntését nem Naomihoz való személyes hűségként és hozzá való ragaszkodásként kell értenünk, ahogyan ezt gyakran teszik, mindent szentimentális szellemben értelmezve. Ruth – Orpához hasonlóan – saját hazájának isteneihez tért volna vissza, ha nem ragadta volna meg Jahve, Izrael szelleme. Egy nagyon mély kapcsolat van azok között a szavak között, melyeket Ruth mondott Naominak, és azok között, amit Ráháb mondott a hírszerzőknek:

„Jahve, a ti Istenetek – Isten fönn az égben éppen úgy, mint lenn a földön”.

„A te néped az én népem, a te Istened – az én Istenem”.

Ráháb és Ruth személyében idegen népek lelkei csatlakoznak Jahve szellemiségéhez. Ráháb és Ruth – isteni benyomások, Jahve istenségével való érintkezések hordozói. „A te istened az én istenem” – ez Ruth könyvének a legmeghittebb kifejezése.

Hogyan fogadja be Ruth Jahvét? Lelkének legrejtettebb mélységeivel érzékelte azt az isteni lényt, amely egyszer majd megtestesül a Földön, a közeledő Messiást, az Istent, aki egyidejűleg van „fent az égen” és „lent a földön”. Ezt érzi: ennek az isteni lénynek a vonatkozásában az emberiség (Izrael népe, Júda törzse, Betlehem városa) az Istenanya, akinek meg kell szülnie a fiát. Az isteni lénynek való szent önfeláldozásban Ruth, mint a betlehemi zsidó felesége, az Ő teste templomának felépítéséhez érez elhívást. Habár mindez Ruth-ban mélyen a tudatalattijában játszódott, mondhatjuk: mindaz, ami Ruthot

arra indította, hogy Naomit kövesse, hogy Betlehemben legyen az utódja, az teljesen Mária megélése volt. Ruth lelkében a fiút szülő szűz alakja él. Úgyhogy Ruthot általában is egy gyengéd, karácsonyi-szentestei szellem lengi körül. Kész „az Úr szolgálóleányává”²⁴⁷ válni.

Mária és a kisdéd alakja egyáltalán nem egy egyszeri történelmi személy ábrázolása, aki 2000 évvel ezelőtt élt. Ez minden emberi lélek ábrázolása, amely megszüli magában az „Ént”, a szellemit. Ez az őskép. Amikor az ember „imaginációban”, vagyis szellemi alakban látja a saját magasabb szellemi-lelki lényét, akkor a szűzanya jelenik meg előtte a gyermekkel. Ebből kiindulva Ruth nevére egy csodálatos fény vetül: a betűi alapján, de még a nevében meglévő szórészek alapján is, a Ruth szót így lehetne fordítani: „szerető szeretett” vagy még kifejezőbben: „az érzékelhető érzékelő”, „aki szellemileg érzékeli magát”²⁴⁸. Ruth lelkében Mária lakozik. Az Ószövetség Máriával kapcsolatban Ruthban adja a legvilágosabb és legmagasabb próféciát.

De hát hogyan is válik Ruth a Messiás ósanyjává? Látjuk, hogy Boáz földjén gyűjti a kalászt Betlehemben. Boáz meglátja Ruthot a munkásnők között, és értesül a sorsáról. A kinézete és a szerencsétlen sorsa annyira felzaklatja, hogy különös jóságot mutat irányába. Naomi megtudja, hogy Ruthot a sorsa az „örökshöz”, az elhunyt férjének vér szerinti rokonához vezette, akit a törvény arra kötelez, hogy hordozza a felelősséget úgy a fia özvegyéért, mint a nemzetség jövőjéért. Az anya tanácsát követve, a menyasszonynak beöltözött Ruth éjjel az asztag a szérún alvó Boáz lábainál helyezkedik el: „Terítsd rá ruhád szárnyát szolgálódra, mert közeli rokon vagy te”. A mezőn kalászt gyűjtögető, és a szérún a szépen felöltözött Ruth alakjának jelenete felett a Születés kimondatlan szelleme lebeg. Mintha ezt mondaná: „Íme, az Úr szolgálólánya vagyok, történjék velem a te beszéded szerint”. Betlehemben Ruth a Szűz Mária köpenyébe öltözötté válik. Boáznak a Ruthal való házasságkötésénél a nép ezt mondja: „Tegye az ÚR azt az asszonyt, aki a házába megy, olyanná, mint Ráhel és Lea, akik ketten építették föl Izrael házat. Gyűjts vagyont Efrátában, és szerezz nevet Betlehemben. Házád legyen olyan, mint Pérec háza, akit Támár szült Júdának, attól az utódodtól, akit az ÚR ad majd neked ettől az asszonytól.” (Ruth 4,11-12). És Ruth megszüli Boáznak Óbédot, Isai apját és Dávid nagyapját.

Boáz nevében minden izraelitának egy szent visszhangot kell hallania, hiszen éppen ez volt a neve Salamon Temploma egyik oszlopának. Ezek az oszlopok a Jákin és Boáz neveket viselték, és Hiram építész nevezte el őket. Jákin – a nappal, a születés világos oszlopa; Boáz – az éjjel, a halál, az éjszaka sötét oszlopa. Boáz nevének hangjai lehetővé teszik, hogy megérezzük azt a folyamatot, amikor elalváskor vagy halálkor a lélek elhagyja a test színterét (B betű) a szinte kitárt ajtón keresztül (O), s aztán sugárkoszorúban szétárad a kozmoszban (A), hogy jegyesévé váljon és feloldódjon benne (Sz).

Ha a név valami több, mint egyszerű véletlen, ha szellemi alak, melyben valami igazság fejeződik ki, akkor Ruth és Boáz nevéből egy olyan hangulat ered, amelyet az éjjel és az alvás mély lelki leplei inspirálnak. Ruth és Boáz házasságkötése ezzel a lelki lepellel van beborítva. Ünnepi véletlenség és szűzies büntelenség övezi Óbéd születését.

²⁴⁷ Lk 1,38

²⁴⁸ Ruth (רות) nevét általában barátnőnek fordítják, vagy gyűjtőnéven barátság (ennek a szűkített alakja: רעות), és ehhez az ígéhez vezet: רעה, amely azt jelenti: kapcsolódni, beszélgetni

Az „Óbéd” szó különösen aláhúzza az, amit már az „ebed”²⁴⁹ tartalmaz. „Jahve ebed”-je, Jahve szolgálója – ez olyan szóösszetétel, melyet Ézsaiás könyve használ (a 42. fejezettől kezdve és különösen az 53. fejezetben) a Messiásra utalva. A „szolga” egy olyan ideára utal, amit mondjuk így lehetne kifejezni: „Volt az úrnak egy szolgája, aki annyira hű volt hozzá, hogy amikor az úr meghalt, a szolgában tudott tovább élni”. A szolga ugyanaz, mint az edény. Jahve szolgája – ez egy olyan ember, aki maradéktalanul Jahve edénye, megtestesülése. A názáreti Jézus Krisztus edényévé, burkává vált. Krisztus „ebed”-jévé, „obid”-jává vált. Úgyhogy Óbéd neve a Messiás, Krisztus emberi testben való megjelenésének jövendölését tartalmazza. Boáz és Ruth házasságából egy „szolga”, egy „edény”, egy „hordozó” származik. És éppen ez az Óbéd vált Isai apjává. Isai pedig nem más, mint Jézusnak a neve az ószövetségi előkészítő fokozaton.

Minél tovább haladunk a nemzetségtáblában, annál inkább kifejeződik a szavakban, a szóképekben valami egy felé való törekvés. Megértjük, hogy a nevek sorát olvasva, mindegyikükkel egy magasabb szintre lépünk. Ha közeledni akarunk az Isten emberré válásának titkához, mintegy magunkra kell öltönnünk minden nevet. Nekünk magunknak kell Júdává, Támarrá, Péreccé és Zerahhá válnunk, nekünk magunknak kell Ráháb és Szalmón, Boáz, Ruth és Óbéd bőrébe bújnunk. A nemzetségtábla egy út, melynek célja, hogy megtestesülések és újratestesülések sokaságán, sok metamorfózison át vezessen bennünket. És minden most megvizsgált metamorfózisban jelen van Mária alakja.

BETSABÉ

A negyedik asszony, aki a nemzetségtáblában szerepel – ez Betsabé, Dávid felesége. Igaz nem a saját neve alatt szerepel, hanem Úriás feleségeként. Dávid és Betsabé történetét egy különös titokzatosság emeli ki a többiek közül. Vajon az emberiség belső fejlődésének mely lépcsőfoka lett itt megjelenítve történelmileg, hogy alakot öltön?

Úriás és Betsabé neve segíthet nekünk megválaszolni ezt a kérdést. Betsabé azt jelenti, hogy „a hetek lánya”. Vagyis ez a név arra készíti bennünket, hogy a tekintetünket felemeljük a csillagokra, pontosabban a bolygókra, a vándorcsillagokra. Az ősi jelképes ábrázolásoknak megfelelően a „hét” – ez a bolygók száma (melyekhez a Föld nem tartozott, de a Nap és a Hold – igen), hiszen ezek alkotnak egy Hetességet. Úriás azt jelenti, hogy „Jahve fénye” vagy „az Én fénye”²⁵¹ A nő neve a bolygók világáról idéz elő bennünk általános elképzeléseket, a férfi neve pedig ebben egy meghatározott helyre mutat, a Holdra utalva. A fény forrása a bolygók birodalmában a Nap. A hét bolygó közül a többi által tükrözött fény széteszik és individualizálódik. És a földi ember tekintete előtt ennek a lehatároló tükrözésnek az ősképe mindenekelőtt a Hold az ő gömbjével, amely az égbolton uralkodik. A Nap és a Hold úgy viszonyul egymáshoz, mint Krisztus és Jahve. Krisztus, ahogyan a Nap is – a „világ világossága”. Holdként Jahve valóban világít, de az, ami tőle ered, nem a saját fénye, hanem befogadott, visszavetett

²⁴⁹ „Ebed”, „Obéd” (zsinati fordításban „Ovid”, „tisztelő”, innen van Abdiás (Obádiás) próféta neve = Jahve szolgálója (vagy tisztelője)). Az arab „Abd” (mint az Abdulla névben, ami „Isten szolgája, „Allah szolgája”) – ezek rokon szavak, melyek a) עבד gyökérből erednek, aminek a jelentése: „dolgozni, munkálkodni” (az arab . عب - „szolgálni”, „hódolni”).

²⁵¹ Úriás (אורייה) nevét tradicionálisan így fordítják: „Jahve – az én fényem (tüzem)” vagy „Jahve fénye”. Megjegyezzük, hogy az etimológiai szótárakban valamilyen nem beszélnek a görög aero („levegő”, angolul és franciául air) és a sémi „owr- fény, tűz szavak közelségéről.

fény. Úgyhogy a felettünk lebegő Nap a felsőbb Énünk kozmikus képmása, mivel hogy Krisztussal áll kapcsolatban. Másrészt a Hold a mi földi „Énünknek” a kozmikus képmása, amely csupán a később eljövő felsőbb tartalom tükröződése, formája, a valódi fénynek csupán individualizált fény-tükre. A földi „Énünk” Jahvéhoz emelkedik, az Elohák, az alkotó formszellemek egyikéhez.

Mindazt, amivel az ember rendelkezik, és amilyenek mutatkozik, kívülről fogadta be. És mégis meg kell tanulnia „Ént” mondani. Minden földi „jakanye”¹¹ - hálátlanság, az ösfény elfeledése és tagadása. Ugyanakkor ennek az egyetemes Napnak a tagadása egy szükségszerű lépés a szabadság felé. Az egyetemes Nap fénye nem tud közvetlenül átáramlani az „Én” fejlődésének energiájába. Kezdetben holdfényre kell átalakulnia, amely közben azt hiszi magáról, hogy ő a fény, és elfeledkezik a valódi forrásáról. Az emberi „Én”-tudat nem tudott volna létrejönni a fokozatos bűnbeesés még egy fontos lépcsőfoka nélkül: a Holdnak a Nap iránti hálátlansága nélkül.

A Holdnak az emberi lélekbe való belépése azt jelenti, hogy az ember elszakad lényének valódi kozmikus forrásaitól. Ezzel együtt kezdődik az öntudat, amely a kozmikus hálátlansággal születik meg. És ezzel egyidejűleg, szoros kapcsolatban ezzel, valami más is keletkezik, amit személyes szexualitásnak is nevezhetnénk. Ez attól keletkezik, hogy az ember, aki hold-szerű önérzékelésre ébredt, kezdi feltételezni, hogy a teste – ez ő maga. Az ember a saját anyagi testével azonosítja magát. Testileg éli meg önmagát. És a másikat is testileg éli meg. A másik testében látja az ő igazi valóját ahelyett, hogy abban csak azt az edényt látná, amiben él a lélek és a szellem. A Hold beavatkozik az egyes ember öntudatába csakúgy, mint a nemek kapcsolatába. Azelőtt a nemi életnek egy általános, kozmikus kultikus jellege volt, mivel az ember magára is és a másokra is a kozmoszsal való egységben tekintett, nem úgy, mint egy „Énre”.

A Hold behatolása az emberi lélekbe az emberi „Én”-tudat keletkezésével és a személyes szexualitással a zsidó nép fejlődéstörténetébe Dávid és Betsabé házasságtörése által történt meg. Dávid azt mondja: „Betsabé az én feleségem”. Valójában Betsabé Úriás felesége. Ez ugyanaz, mintha a Hold ezt mondaná: „Én világítok”. Pedig a valóságban csak visszaveti a Nap fényét. És ugyanez történik, amikor az ember kiejti, hogy „Én”, pedig magában mindent a kozmosznak köszönhet, azt is, ami ő maga, és azt is, amije van.

Ennek a történetnek a vászna¹² a következő (2Sám 11,12): az éjszaka közepén Dávid felkelt a fekhelyéről és felment a tetőre. Onnan egy igen szép asszonyt látott meg, aki éppen fürdött. A következő napon rendelkezett, hogy tudják meg, ki ez az asszony. Azt mondták neki, hogy Betsabé, Úriás felesége. Dávid megparancsolja Betsabénak, hogy jöjjön el hozzá, ő pedig vele hált. Az asszony állapotossá vált, és megüzente ezt a királynak. Dávid magához hívja Úriást. Úriás magas fokú odaadottságot mutat, és megesküszik, hogy a királyhoz jobban kötődik a lényével, mint a feleségéhez. Ezzel Úriás azt a kívánságát fejezi ki, hogy mindenével, ami van, Betsabét is beleértve, a királyhoz akar tartozni. Dávid parancsára Úriást a harcban a legveszélyesebb részre állítják és meghal. Most Dávid feleségül veszi Betsabét, és az fiút szül neki. Nátán, a pap figyelmezteti Dávidot, és ezt a büntetést szabja ki rá: „Nos, a saját házadból hozok rád romlást. Elveszem a szemed láttára asszonyaidat és odaadom őket más valakinek, hogy napvilágnál asszonyaiddal háljon. Te titokban tetted, de én egész Izrael szeme láttára,

¹¹ A „яканье” szó az oroszban egyfajta hangátváltozást jelöl, amikor a „já” (я) helyett más hangot ejtenek ki. Pl. пяти → п'ит'и'. Az oroszban: эн=я. Vagyis arra utal, hogy az Én helyett valami tükröződés, valami más jelenik meg. (ford.megj.)

¹² Az orosz канва szó (angol canvas) jelentése: vász, hímváz, kanavász. Bock az életet mint egy festővásznat képzelte el, melyen az életesemények képilg valóra válnak (ford.megj.)

napvilágnál viszem ezt végbe!". Dávid és Betsabé elsőszülöttjének meg kell halnia. A fiú halála Dávid számára büntetésének a végét jelzi. Dávid és Betsabé második fia életben marad. Ez Salamon.

Az éjszakai jelenet, amikor Dávid meglátta Betsabét, lehetne a külső világ eseménye is, vagy szellemi látás élménye is, de bármely esetben a részletek ékesszólóan egy belső folyamatról tanúskodnak, amely mindezt kíséri. Abban, hogy Dávidot a tetőn ábrázolja, azt fejezi ki, hogy a lelki lény az agyába emelkedett fel (Ha az ember teste – a ház, akkor a feje az aggyal – ennek a háznak a teteje). Az agy teljességgel a holderők hatalmában van. A Hold nyomasztó fénye önti el a tetőt. Itt jelenik meg a személyes szexualitás, mint a Hold-intellektualizmus húsvér énsége. A személyes szexualitás az elkülönült az „Én” szintjén észlelt anyagi emberi testek érzékiségéig emelkedik. Íme azoknak a gyümölcse, akik a Hold, az elkülönülés és öntudat szellemével áthatottak. Ugyanakkor éppen itt kap leginkább táplálékot magának az ilyen önészlelés.

És épp ott, ahol a lélek a kozmikus hálátlanságból kiindulva, holdi érzékeléssel hatja át magát, meghal az emberben a szellemi „Én”. Az elsőszülött meghal. A fiú halála – ez a büntetés a házasságtörésért, amikor a férfi egy idegen feleségét tekinti magáénak. Csak a második fiú tudja ezt túlélni, a kozmikus hála helyreállítása után. Itt a Hold a Nap jelenlétét kezdi tudatosítani. A magasabb lény első lélegzete mint „béke” és „nyugalom” tölti be a lelket. Az ember Salamonná²⁵² válik, „a béke mesterévé”.

Ezek a lelki folyamatok, melyek az emberiség fejlődése folyamán egykor végbementek, Dávid életének külső biográfiai eseményeiben öltöttek történelmi alakot. Dávid élete egyidejűleg egy külső vászon is, és belső lelki folyamatok képe is. Dávid házasságtörésében az ember folyamatos bűnbeesésének egy új lépcsőfoka jelent meg, a Holdnak, vagyis a Hold szellemével áthatott önállóságnak az ember lelkébe való hatolása.

Ha ismét betekintünk a négy ószövetségi drámába, melynek képei megjelentek előttünk annak kapcsán, hogy az első Evangélium nemzetségtáblájában négy női név van megemlítve, meggyőződhetünk arról, hogy az első három eset teljesen különbözik a negyedikétől. A személyes bűnösség területére csak a negyedik dráma vezet bennünket. Támár, Ráháb és Ruth nevét még az „Ént” megelőző szilárd lelki világ burkolja, körülöttük még változatlanul az éden ártatlansága uralkodik. A bűnbeesés már buja színekben virágozik, ugyanakkor az egyes ember személyes bűne csak most kezdődik. Betsabé annak a képe, hogy az Évára nehezedő átok behatol az egyes emberek személyes életébe. Betsabéban az örök-női, melyben Évának még része volt, véglegesen testi-nőivé válik. Az emberiség azt megelőzően, hogy az „Én” területére lépne, elszakad az örök-női princípiumtól.

Fontos, hogy a nemzetségtáblában, mely 3-szor 14-re tagúra van alábontva, Támár, Ráháb és Ruth neve az első harmadhoz, vagyis az első tizennégy generációhoz tartozik, míg Betsabé, Úriás felesége ott található, ahol a nemzetségtábla a második harmadba ereszkedik. Magában a második és harmadik harmadban már nincsen semmilyen női név. Az elődök második és harmadik tizennégyes csoportjában az ősi-nőiségnek semmilyen más képe sincsen. Azután, hogy a második és harmadik tizennégyes csoportba való belépéssel megvalósult a személyes bűnösséghez való átmenet, az égből a Földre való leereszkedés mértékében, az évai sorsról az Evangélium semmi többet nem beszél. Elegendő volt számára az örök-női elkísérése a leereszkedésben addig a pillanatig, amíg testi-nőivé nem válik.

²⁵² A Salamon (שלמה) név a „béke”, „nyugalom” szavakkal kapcsolatos, azonos gyökerű a „végrehajt”, „kiegészít”, „tökéletessé és veszélytelené tesz” igével.

A testi-női sorsát az Evangélium a hallgatás leplével borítja mindaddig, amíg Máriáról, az ötödik asszonyról nem tud beszélni, akiben a teljes mélységekbe ereszkedett örök-női ismét feléled, és elkezdi felemelkedni.

És mégis, mit jelent az, hogy a nemzetségtáblában a női alakok a 42 nemzedéknek csupán a második harmadához való áttérés előtt jelennek meg?

Az emberiség történelmét Dáviddal bezárólag (kb. Kr. e. 1000, Homérosz kora) az emberi faj gyerekkorának nevezhetjük. A gyermekkorban a legfontosabb egészen a 9-10 éves kor eléréséig az, hogy a lélek a megtestesülés periódusában van. Kutatja a Földet, mivel a test alakításával van elfoglalva, amelybe belehelyeződött. És ez a folyamat bizonyos módon tovább is folytatódik, alighanem a nemi érettség eléréséig. Éppen ezért kb. a 10 éves kor eléréséig szüksége van a természeti világra, az anyagi világra és a vallásos élet tartalmára is. Csak azután vált a vallásos élet iránya az ellenkezőjére, hogy a test véglegesen kialakult, a nemi érettség után. A felülről alulra irányultság átfordul, alulról felülre. A gyermek vallása a felnőttével ellentétes. Ennek az alapvető élet-ténynek a figyelembe nem vétele az oka annak a teljes zavarodottságnak, amely a vallásoktatásban a modern pedagógiát jellemzi. Csak megemlítjük: ha a gyerekeknek a felnőttek vallását mutatjuk be, akkor túl hamar kitepjük őket a testükből, míg ha a természet rendjét követjük, az elején mélyen bele kell süppedniük; így segítjük a teljes inkarnációjukat. Rudolf Steiner a modern pedagógiája alapjaként az alábbi, a legmagasabb bölcsességet kifejező szavakat mondta: „A gyermekek vallása testi”.

Egészen Homérosz és Dávid koráig az emberiség a megtestesülés állapotában volt, mely sok mindenben ahhoz hasonlít, amin a gyermek megy keresztül életének a 10. vagy 14. évéig. Az emberiség felfedezi a Földet. Ezért a vallása is testi volt. Ez az időszak volt a mítoszok és a természeti vallások időszaka, amely teljesen helyes és ennek a kornak a szelleméhez illő volt. Az egész kereszténység előtti kort pogánynak jelölni igazságtalan. Sőt azt is mondhatjuk, hogy egészen Dávid idejéig a test, ide értve a nemi részét is, ténylegesen a vallás tartalma alá tartozott. Ugyanakkor az ember felnőtté válásának mértékében megjelenik a bűn is, és amikor az ember erősödően éli át a saját testét a nemi érettség elérése után is (azelőtt nemcsak hogy joga van erre, hanem egyszerűen köteles ezt átélni), akkor keletkezik a bűn. Ami korábban a megváltoztathatatlan szokások öléből gyökerezett (Támár, Ráháb és Ruth) érvényben maradt az önállóság megvalósításának keretén belül is (Betsabé).

Dávid és Betsabé házasságtörésében az emberiség a nemi érettséget éri el: búcsúzik a nemi élet büntelenségétől. A bűnbeesés, amely egészen eddig a pillanatig az emberiség közös ügye volt, innentől személyes hatásként jelentkezik. Dávid után az Ószövetség Salamon bűneiről is beszél – a többnejűsége révén. Betsabé megátkozása megőrzi később is az erejét.

Dávidban az emberiség történelmének egy fordulópontját figyelhetjük meg. A nemzetségtábla második és harmadik csoportjában csak bűnösséggel és tisztátalansággal találkozunk. Egyik nőnek a nevével sem találkozunk többé. Hol nyilvánul meg számunkra Éva sorsának további fejlődése?

MÁRIA

Egészen a jelen pillanatig az lehetett a benyomásunk, hogy ahelyett hogy a Máté-evangéliumról beszélünk, csak az Ószövetséget tárgyaljuk. De most mégis áttérünk arra, amihez a nemzetségtábla a sok

titkával csak alapul szolgál: Jézus születésének történetére. Mária az ötödik női név a sorban. Mária neve a nemzetségtábla 42 fokán kívül van.

„Jézus Krisztus születése így történt: Mária, az ő anyja eljegyeztetett Józseffel, de mielőtt egybekeltek volna, viselős lett a Szentlélektől....”(Mt 1,18) A szeplőtelen születés problémája előtt állunk. Ráadásul maga az Evangélium nem tartalmazza azt a közönséges állítást, hogy Jézus apa nélkül született, hiszen ha József nem lenne Jézus apja, akkor az egész nemzetségtáblának semmilyen értelme sem lenne. Már valójában maga ez a nemzetségtábla, amely felsorolja József egész sor elődjét, teljes cáfolatát adja a szeplőtelen születés durva materialista gondolatának, mely a kereszténység dogmatikus megcsontosodása folyamán alakult ki.

Másrészt ez egyáltalán nem jelenti annak a titoknak valamilyen félreértését, amely valóban övezi Jézus születését, és ezért fontos, hogy a négy női dráma szolgáljon háttérként ahhoz, ami József és Mária között történt, különösen az első három ezek közül. Hiszen Jézus szüleinek a kapcsolata bizonyos értelemben ezeknek a történeteknek a folytatása. Lehet úgy is nézni, mintha ez lenne az ötödik szakasz ebben az egészen különös sorozatban, és akkor legnagyobb csodálkozásunkra éppen innen derül fény a titokra. Végül fel kell tennünk a kérdést, hogy nem-e éppen az volt a szándék (ha nem is az evangélista, de legalábbis az Evangélium részéről) a nemzetségtáblában a négy női név megemlítésével, hogy Jézus világrajövetelének történetét magyarázzák.

Az emberiség paradicsomi ősidejében az élet nemi oldala teljesen a tudattalan területén zajlott, az álmom területén. Ilyen volt József és Mária egyesülése is, vagyis azoké az embereké, akikben a sors akarata szerint mégis meg tudott újulni ez a gyermeki-paradicsomi tudat. A Jézus gyermekkoráról szóló apokrif Evangéliumok (pl. a Jakab-Evangélium és az un, Pseudo-Máté-Evangélium*) arról adnak hírt, hogy Mária, akiről Máté Evangéliuma beszél, kislányként a Templomban nevelkedett, és isteni parancsra még majdnem gyermekkorában eljegyezték az idős Józseffel. Annak következtében, hogy egyesülésük nem emberi akaratból és tudatból történt, Máriába az Éva-Betsabé-elátkozásából, a személyes bűnösség áradatából semmi sem hatolt. József és Mária gyermeki tisztasága és öntudatnélkülisége teszi lehetővé azt, hogy egyesülésük tisztán a szellemi világból tudott megvalósulni, mintegy az angyalok erőfeszítéséből. Végül is maga a Krisztus-lény tudta ezt megszervezni, aki a megtestesülésére készült. József nem „ismeri” Máriát. A nemi aktus nem tükröződött a tudatában és nem is változtatta meg őt. A földi testekbe megtestesült emberek isteni cselekedetek színterévé váltak. József és Mária éber tudatukban nem vettek részt az egyesülésben, amelyhez magasabb világokból vezették őket. A szűziség takarója tovább terjed felettük.

* 1. részletesebben a „Jézus gyermek- és ifjúkora” c. könyvben, Új kiadás, Stuttgart, 1979.

József és Mária életében két éjszaka áll szoros kapcsolatban egymással. Az egyik éjszaka az, amikor az angyalok megteszik, aminek meg kell történnie. A másik, amikor az angyal kiegészítésképpen felébreszti a tudatot a megtörtétek irányában, Józsefnek álmában oldja meg a rejtélyt. Aztán pedig eljött a karácsonyi éjjel, amikor megszületett a gyermek.

A nemzetségtábla általi egyértelmű ábrázolás ellenére (már csak az Evangéliumban való jelenlétével is), még ma is sok ember van, aki csak egészen vonakodva határolódik el attól, hogy a „szűznemzést” apa nélküli nemzésnek képzelje. Ők érzik, hogy Jézus Születése különös szent titkokkal van körbevéve, hogy a Jézus világrajöveteléhez vezető eseményeket egyszerű emberi-földi szintre lehúzza megsemmisül a szentség. Napjainkban az emberek csupán két lehetőséget tudnak megkülönböztetni: vagy az apa nélküli születést, vagy a legbanálisabb, testi-emberi születést. Futólagos megjegyzéseink azt próbálják megmutatni, hogy az ilyen alternatíva nem elegendő, és hogy maga az

Evangélium mutat rá egy harmadik lehetőségre, amely egyidejűleg valóságos és érzékfeletti, de ezt csak akkor lehet meglátni, ha megszületik egy olyan gondolat, hogy eredetileg az emberi létezés nemi oldalának is szent, isteni jellege volt*.

* A szűznemzés témáját és Mária és a Karácsony történetének különböző ábrázolásait Máténál és Lukácsnál I. a „Jézus gyermek- és ifjúkora” c. könyvben

A négy ószövetségi jelenet a Földre való leereszkedést jelenítette meg; Mária újszövetségi alakjában az örök-női egy új, égbe való felemelkedést kezd. Támár, Ráháb, Ruth, Betsabé – ők a folyamatos bűnbeesés Istenanyái. Mária – az az Istenanya, aki az áldott szüzességében hozza világra Azt, aki a bűnbeesésnek ellenáll – a Megmentőt.

Végül az 1. fejezet az Ószövetségre történő utolsó fontos utalást tartalmazza: „Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott a próféta által, aki így szólt: »Íme, a szűz fogan méhében, és fiat szül, akinek a neve Emmánuel, amely azt jelenti: Velünk az Isten«”.

Ez a jövendölés Ézsaiás 7. fejezetéből való – egyáltalán nem egy történelmi részletkérdés absztrakt-mágikus jóslata. A fiú szűz általi születése – Emmánuel születése – minden kor misztériuma előtt ismert volt. Az ősi múltban az igazi misztériumokban azok az emberek, akik a megvilágosodás útjára léptek, minden alkalommal előbb mindig átélték a felsőbb „Én”-nek, ennek az isteni gyermeknek a megszületését az emberi lélekben. Valamikor a jövőben (a próféták tudtak erről) egyszerre sok emberi lélekben megszületik az „Én”, „az Isten bennünk”. Aki ezt megélhette, az Szűz Máriaként látta imaginációban saját lelki lényét az isteni gyermekkel. Az ősi misztériumi szavaknak és a Szűzanya Emmánuel-lel való képének „hatalmas beteljesülése” abban állt, hogy Jézus Születésekor csendben, és mégis kiemelkedően egyedülálló módon (most már a történelmi színpadon is) bekövetkezett az, ami más esetekben csak a lelken belül történt. A belső lelki események történelemmé váltak, Mária gyermekkel való érzékelésében pedig a történelem ismét belső-lelki megvalósulássá válik. A keresztény festők Madonna-ábrázolásai az ezt átélő lelkek tükrének mutatkoznak. Emmánuel az emberi lelkekben születik meg.

Ily módon Ézsaiás szavai egyfajta összefoglalása és megkoronázása annak, ami az öt korábbi jelenetben tükröződött. A Máté Evangélium első fejezetére jellemző az (sok egyéb mellett, amit most nem érintünk), hogy a nemi princípiumok titkainak történetét mutatja meg, az örök-női történetét, a nő történetét – amennyiben ez magának az emberi léleknek az ábrázolása. A hat kép egyértelműen egymás után való:

1. Pérec és Zerah születése Júdatól és Támártól.
2. Boáz születése a parázna Ráhábtól
3. Óbéd születése Boáztól és Ruth-tól
4. Salamon születése Dávidtól és Betsabétól
5. Jézus születése Máriától és Józseftől
6. Emmánuel születése a szűz emberi lélektől

Fordította: Rákos Éva